

Basten van bomen (3)

NATUURDAGBOEK

Een boom is te determineren aan de hand van de plek waar die groeit, en het uiterlijk natuurlijk. En daarvoor is het handig om goed te kijken naar de hoogte van de boom, de vorm en kleur van de bladeren en andere eigenschappen die de bladeren kunnen hebben, de vorm en kleur van bloemen en vruchten, het type wortels en soms zelfs de kleur ervan en natuurlijk de stam en de bast van de boom. Alhoewel niet alle bomen een heel karakteristieke stam en bast hebben, is het wel interessant om deze beter te bekijken. Dit is het derde artikel uit deze serie. De eerste stond op 30 juli in deze krant en de tweede op 24 september.

TEKST EN FOTO'S MICHELLE PORS-DA COSTA GOMEZ

Wat is een bast

Bomen bestaan uit verschillende onderdelen, met ieder een bepaalde functie. De wortels nemen stoffen en water uit de bodem op, bladeren zorgen voor de opname van noodzakelijke gassen voor de fotosynthese en de uitstoot van andere gassen, naast de productie van suikers. Ook de bast heeft een functie. De bast van een boom is te vinden op de stam en takken. Het is de buitenste laag van de takken en stam en het bestaat uit een levend deel waarin stoffen kunnen worden opgeslagen, en een buitenste laag die dood is en stoffen bevat die de boom moet beschermen tegen vraat of ziekten. Een goed voorbeeld van dit soort beschermende stoffen is hars. In-

secten die hun kaken in de bast van bomen met plakkerige hars zetten, lopen de kans dat hun kaken vastplakken en dat zorgt ervoor dat de insecten er vaak niet eens aan beginnen. De boom wordt dan met rust gelaten.

De basten van verschillende boomsoorten zien er heel karakteristiek uit. Doordat bomen niet alleen in de lengte groeien, maar ook in de breedte, zijn er veel soorten waarbij de dikke kurken bast bij groei in de breedte gaat barsten. En dat levert structuren op die vaak kunnen bijdragen aan de correcte identificatie van de soort. In dit artikel een aantal foto's van op het eiland bekende bomen, waarvan sommige een zeer herkenbare bast en stam hebben, en andere die soms wat moeilijker te identificeren zijn.

De blauwe buttonwood

De gekweekte variatie van de *Conocarpus erectus* bekend als de *Conocarpus erectus* var. *sericeus* of silver buttonwood in het Engels is een veelvuldig gebruikte en geliefde plant in tuinen en pleinen. Net als de gewone buttonwood is ook deze boom altijd 'groen', zoutminnend en makkelijk te kweken in de omgeving van de zee. Daar komt nog bij dat de behaarde fluweelachtige zilverkleurige bladeren prachtig zijn om te zien en een bijzonder kleuraccent geven in de landscaping, zeker in combinatie met de roodbruine vruchten die contrasteren met de kleuren van de boom. De plant is daarnaast makkelijk te snoeien en wordt dan ook vaak in vormpjes geknipt. Ze zijn ook heel geschikt om een natuurlijke haag te vormen en in veel wijken op Curaçao zie je ze als een soort van afscheiding tussen twee percelen in lange rechte hagen geknipt. Op de foto's de stam van de blauwe buttonwood die minder groevig is dan de wilde groene variatie, een tros met roodbruine vruchtjes en de fluweelachtige zilverkleurige bladeren.

De buttonwood of valse mangrove

Bij het opsommen van de samenstelling van mangrovebossen worden vaak drie, en in sommige gevallen zelfs vier, soorten bomen genoemd die als mangrove te boek staan. Vanuit de zee bekeken tref je eerst de *Rhizophora mangle* aan, bekend als de mangel tan in het Papiaments en rode mangrove in het Nederlands. Deze boom is herkenbaar aan de stelwortels waarmee die in het zoute water staat en waartussen onder water verschillende organismen, zoals jonge rifvissen, een thuis vinden. Achter de laag met *Rhizophora* staat meestal de *Avicennia germinans*, ook wel zwarte mangrove of mangel pretu genoemd. Deze is te herkennen aan de snorkelachtige luchtwortels die als een tapijt om de mangrovebomen heen groeien. De derde soort die vervolgens meer richting de kust te vinden is, is de *Laguncularia racemosa*, mangel blanku of witte mangrove. Deze heeft nauwelijks echt opvallende herkenningspunten zoals de andere twee, behalve dat het goed tegen zout water kan en het ook overleefd als de bodem overstroomt is met zout zeewater.

In een goed ontwikkeld mangrovegebied kun je nog een vierde boomsoort vinden die officieel niet te boek staat als mangrove, maar wordt aangeduid als de valse mangrove. Deze *Conocarpus erectus* wordt ook vaak de mangel blanku genoemd, maar is dus een volstrekt andere soort. De grillig groeiende boom kan zo'n 8 meter hoog worden en heeft leerachtige bladeren die dik aanvoelen. De bladeren zijn donkergroen van kleur en hebben aan de bladaanzet twee klieren, en ook langs de dikke nerf van het blad verschillende klieren zitten. Hierdoor kunnen deze bomen onder andere een teveel aan zout uitscheiden.

Deze eigenschap zorgt er onder andere voor dat ze in zoutige milieus goed kunnen overleven en ze zijn dan ook van nature te vinden achter mangrovebossen, in salina's en langs kleine strandjes aan zowel de zuid- als noordkust. Het is deze soort die een aantal jaren geleden op de voorpagina van de lokale kranten verscheen omdat een grote boom bij Fuik was gemutileerd. Een aantal mensen die de ophef wilden bagatelliseren noemden toen luidkeels dat het niet om een mangroveboom ging, dus dat men niet zo moest zeuren. Wat ze erbij vergaten te vertellen was dat het dan niet om een zogenaamde echte mangrove ging, maar wel om een soort die wel degelijk als zoutminnend te boek staat en onderdeel vormt van een gezond mangrovebos en daarmee bijdraagt aan effectieve kustbescherming.

De *Conocarpus erectus* wordt op stranden en langs kuststroken zoals Koredor en in hotels met tuinen langs de kust veelvuldig gebruikt in de landscaping. Niet alleen is het een mooie groenblijver, de grillige groei-vorm geeft karakter in de landscaping van een tuin. Het feit dat de boom zoutminnend is maakt het helemaal makkelijk om op te kweken in ziltige bodem langs de kust. Naast de groene variant wordt er ook vaak gewerkt met de zogenaamde grijze variant van deze boom; de *Conocarpus erectus* var. *sericeus*.

De bast van deze boom, de groene Buttonwood, is bruin van kleur en wordt behoorlijk dik. Daardoor vertoont het barsten en groeven met grijsbruine kleurpatronen die niet heel makkelijk eraf te pellen zijn. Op de foto's de stam en de bladeren met vruchten van de groene Buttonwood.

De karawara di mondi

Deze inheemse wilde boom in de mondi komt soms ook voor in tuinen. De meeste mensen zullen hem echter direct omzagen als hij begint te groeien, omdat de boom zelf niet heel fotogeniek is, vrij slordig groeit en in de droge tijd er droog bij staat. Daarnaast zitten er ook vaak grote rode prikmieren in die behoorlijke bulten kunnen veroorzaken met hun beet, ook iets waar veel mensen niet op zitten te wachten. Ondanks dit alles is deze boom echter zeer nuttig in het wild, omdat de grote trossen crèmekleurige bloemen veel insecten aantrekken en wespen, wilde bijen, honingbijen, vlinders en kevers van zoete nectar voorzien. De grote witte bessen die er vervolgens aankomen zijn voor een handjevol mensen een lekkernij, alhoewel de meeste inwoners het een slijmerig wrang vruchtje vinden om te eten. Vogels zijn er echter dol op en als de vruchten rijp zijn, zie je er geregeld alablanka's en andere duiven van eten, net als parkieten en papegaaien. Ze moeten wel regelmatig hun plakkerige snavels poetsen om deze schoon te houden. Eten ze te veel van de vruchtjes dan raken de vogels enigszins bedwelmd, de vruchtjes hebben in grote hoeveelheden een verdovend effect. De struik kan uitgroeien tot een boompje van zo'n 7 meter hoogte en heeft grote ronde bladeren die ruw aanvoelen door kleine haartjes aan de bovenzijde van het blad. De vruchtjes werden in het verleden gebruikt als plakmiddel voor zelfgemaakte vliegers en worden ook nu nog gebruikt als een vorm van conditioner en fixeer van onder andere dreadlocks. De bloempluimen werden in het verleden in kannen met drinkwater gedaan om het water 'fris' te laten smaken. De bast van deze boom is grijsbruin van kleur en vaak gestippeld met lichtgrijze vlekken. Wordt de tak of stam wat ouder, dan is de bast laag kurkachtig met barsten. De jonge twijgen en takken zijn groengrijs van kleur met grijze stippen. Op de foto's de bast en de bloemen van de karawara di mondi (*Cordia dentata*).

Natuurfoto's maken

Hou je van foto's maken van de natuur op het eiland, of wil je graag genieten van andermans foto's die gemaakt zijn in de natuur van Curaçao? Dan kun je nu deel uitmaken van een nieuwe Facebook-groep met de naam Curaçao Nature Photography.

Vragen over de natuur in het algemeen

Heb je een vraag over de natuur dan kun je die stellen in de Facebookgroep Re-discover Your Mondi Side. Of stuur je vraag naar de redactie van deze krant. De vraag wordt dan doorgestuurd en wel-

licht in het volgende artikel beantwoord, als dat kan.

Vragen over Vogels

Heb je een vraag over vogels op het eiland dan kun je die stellen via de website www.birdwatchingcuracao.com. Klik op Ask your question en stuur in!

De indju

De palu di indju is een boomsoort die een prachtige omvang kan bereiken met een dikke hoge stam dat er bijna zwart uitziet en een kruin als een parasol met kleine veerachtige samengestelde bladeren. De bomen werden in het verleden vooral geplant in de omgeving van landhuizen en stonden dan als een soort van laan in een rij opgesteld. Dat is nog een beetje te zien op het terrein rond Landhuis Savonet. Deze bomen zijn monumentaal te noemen. Ook in de tuinen van huizen in het landschap van Bándabou werden vaak een enkele indjuboom geplant die groot mocht worden terwijl de rest van de tuin kaal werd gehouden. Ik heb me ooit laten vertellen door een oude heer die in de buurt van Westpunt woonde dat daarin de zielen van de voorouders tot rust kwamen en de geesten dan niet in huis konden spoken. Al met al is de indju een karakteristieke boom met een stam en bast die bijna niet te verwarren is met andere soorten. De boom kan 15 meter hoog worden en zelfs hoger als die de kans krijgt en zal, indien er niet aan gesnoeid wordt, een grillige vorm krijgen met verschillende vertakkingen waarbij er enkele op de grond liggen alsof ze zijn omgevallen en doorgegroeid zijn. De bast is zeer grillig van vorm met een dikke laag kurkachtig materiaal dat spleten en groeven heeft, waartussen verschillende insecten en spinnen een thuis vinden. Ook gekko's kunnen hun eitjes in de spleten leggen of zich erin verschuilen. Een duidelijk kenmerk van de boom is het zwarte, harsachtige sap dat uit verwondingen in de bast naar buiten sijpelt en dan als een stropenrige zwarte massa op de bast ligt of er vanaf druipet. Deze sappen hebben een zeer destructieve werking op textiel. Als je het op je kleding krijgt, is het er nauwelijks vanaf te krijgen en er ontwikkelt zich een gat in de stof. Het heeft ook een corroderende werking op metaal, waaronder auto's. Op de foto's een overzicht van de bast van een indju met het zwarte plantensap.

